

**Katarzyna Grysińska-Jarmuła,
Teresa Maresz**

„Dobre i złe sąsiedztwa. Od konfliktu do współistnienia i współpracy”¹

Sprawozdanie z konferencji naukowej

W dniach 11–12 maja 2016 roku odbyła się w Bydgoszczy już po raz drugi międzynarodowa, interdyscyplinarna konferencja naukowa „Dobre i złe sąsiedztwa...”. Inicjatorami i organizatorami konferencji byli, podobnie jak w roku ubiegłym, pracownicy Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Temat przewodni tegorocznego spotkania stanowiła myśl *Od konfliktu do współistnienia i współpracy*. Referentom zaproponowano kilka obszarów badawczych, m.in. funkcjonowanie stosunków sąsiedzkich, zarówno tych międzynarodowych, jak i kulturowych oraz społecznych, sąsiedztwo w jednym mieście lub wsi, współpraca lub jej brak na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej, kulturalnej, etc., kształtowanie się wzajemnych relacji między mieszkańcami jednego kraju, w tym mniejszości narodowych i etnicznych, funkcjonowanie stosunków między sąsiadującymi ze sobą narodami, rola religii w kształtowaniu stosunków międzyludzkich, między-sąsiedzkich i międzywyznaniowych, kwestia zderzenia różnych cywilizacji (nie tylko w kontekście niszczenia dóbr kultury przez fundamentalistów islamskich), wynikających z tego problemów i sposobów ich rozwiązywania, problem społeczności muzułmańskiej w Europie i jej funkcjonowania w strukturach i kulturze zachodnioeuropejskiej, a także edukacja społeczeństwa, w tym edukacja szkolna, w zakresie budowania stosunków międzyludzkich, międzysąsiedzkich, między-kulturowych oraz międzywyznaniowych. Zaproponowana tematyka wzbudziła duże zainteresowanie wśród badaczy z Polski i zagranicy.

Konferencja została objęta honorowym patronatem Rektora Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, prof. dra hab. Janusza Ostoi-Zagórskiego, Marszałka

¹ Oficjalna strona konferencji „Dobre i złe sąsiedztwa”: <http://dobreizlesasiedztwa.jamtech.pl/> (dostęp: 20.09.2016).

Województwa Kujawsko-Pomorskiego Piotra Calbeckiego oraz Prezydenta Miasta Bydgoszczy Rafała Bruskiego. Komitet organizacyjny konferencji tworzyły dr Katarzyna Grysińska-Jarmuła oraz dr Teresa Maresz z Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych UKW, zaś a w Komitecie Naukowym zasiadali dr hab. Zdzisław Biegański, prof. UKW (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz), prof. dr hab. Vladimír Gonč (Instytut Nauk Politycznych Słowackiej Akademii Nauk, Bratysława), prof. dr hab. Albert Kotowski (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz), prof. dr hab. Siergiej Małowiczko (Państwowy Uniwersytet Humanistyczno-Technologiczny Obwodu Moskiewskiego, Oriechowo-Zujewo), dr hab. Grażyna Pańko, prof. UW (Uniwersytet Wrocławski), prof. dr hab. Arkadiusz Stempin (Uniwersytet Alberta Ludwika, Fryburg/Wyższa Szkoła Europejska im. ks. J. Tischnera, Kraków), prof. dr hab. Olga Strelova (Chabarowski Krajowy Instytut Rozwoju Kształcenia, Chabarowski), dr hab. Andrzej Zaćmiński, prof. UKW (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz). Obrady odbywały się w Bibliotece Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego przy ul. Karola Szymanowskiego 3. Podczas uroczystego otwarcia konferencji przybyłych gości, referentów i słuchaczy powitał JM Rektor UKW prof. dr hab. Janusz Ostoja-Zagórski oraz Rektor Elekt prof. dr hab. Jacek Woźny. Obaj podkreślili wagę podjętej inicjatywy, sygnalizując, że rozpoczęta w ubiegłym roku współpraca bydgoskich naukowców z niektórymi ośrodkami zagranicznymi w tym roku kontynuowana jest już nie tylko na płaszczyźnie konferencyjnej, ale przybrała formy międzynarodowych umów międzyuczelnianych².

Podczas dwudniowych obrad wyniki swoich badań zaprezentowało 55 referentów, w tym 20 z zagranicy (Rosji, Niemiec, Ukrainy, Serbii, Białorusi, Słowacji – łącznie kilkanaście ośrodków naukowych).

Konferencję zainaugurował wykład dra hab. Janusza Golinowskiego, prof. UKW „Pomiędzy mythos i logos społecznej zmiany”, w którym wyjaśnił funkcjonowanie „swojego” i „obcego” w kontekście globalizacji. Prof. dr hab. Siergiej Małowiczko scharakteryzował różne formy współistnienia i ścierania się wiedzy historycznej wśród lokalnych elit Kaukazu Północnego, których przedstawiciele

² 9 marca 2016 roku została podpisana umowa o współpracy w dziedzinie nauki i badań naukowych pomiędzy Rektorem Państwowego Uniwersytetu Humanistyczno-Technologicznego Obwodu Moskiewskiego w Oriechowo-Zujewo (Rosja) a Prorektorem ds. Nauki i Współpracy Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Umowa przewiduje współpracę w kilku kwestiach: m.in. wspólny udział w międzynarodowych badaniach i programach edukacyjnych, współpracę naukową i metodyczną, wymianę pracowników naukowych w celu prowadzenia badań w dziedzinach będących przedmiotem wspólnych zainteresowań, wzajemną wymianę studentów, stworzenie warunków niezbędnych do pogłębienia ich wiedzy teoretycznej i praktycznej itp. Patrz: http://www.ihism.ukw.edu.pl/jednostka/instytut_historii_stosunkow/aktualnosci_ihism/26972 (dostęp: 11.07. 2016).

próbowali połączyć tradycję lokalnej historii mówionej z europejską praktyką naukową. Jak zauważył, powstająca europejsko-rosyjska tradycja studiowania i wykorzystywania przeszłości Kaukazu doprowadziła do wymieszania się cech imperialnych z orientalnymi, a to z kolei stopniowo doprowadziło do „porządku” charakterystycznego dla pytań nurtujących imperializm kolonialny, związany z posiadaniem „nie swojego” terytorium. Sesję plenarną zamknęło wystąpienie prof. dr. Vladimíra Gonca z Bratysławy, który na przykładzie pogranicza słowacko-czesko-austriackiego przeanalizował przejawy ignorancji i niekiedy odmowy dostrzegania potrzeb i różnicowania mieszkańców regionów przygranicznych.

Dalsze obrady odbywały się w ramach 10 paneli tematycznych. Sekcję „Relacje mieszkańców pogranicza” otworzył referat dra hab. Sebastiana Rucińskiego z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, obrazujący tradycyjny konflikt między sąsiadującymi społecznościami miejskimi i pasterskimi, w który włączyła się władza państwowa. Na tym przykładzie przeanalizował on motywy postępowania urzędników państwowych, w tym przypadku administracji rzymskiej, ingerujących między zwaśnione strony. Z kolei prof. dr hab. Włodzimierz Jastrzębski z Wyższej Szkoły Głównej w Bydgoszczy zaprezentował wyniki badań prowadzonych w ostatnich latach nad Kosznajdami – niemieckimi osadnikami sprowadzonymi przez Krzyżaków w latach 30. XV wieku w okolice Tucholi i Chojnic, zwracając szczególną uwagę nie tylko na ich historię, ale i relacje z Polakami na przestrzeni 500 lat. Pozytywny przykład budowania relacji sąsiedzkich przywołał w swoim wystąpieniu dr Marek Sass z Gostycyna. Wskazał na niewielką wieś w powiecie tucholskim – Przymuszewo, w której mieszkańcy pomimo wielu różnic stworzyli nie tylko relacje dobrosąsiedzkie, ale także, zachowując tożsamość indywidualną, ukształtowali tożsamość wspólnotową. Co więcej, potomkowie Polaków i Niemców życzliwie przyjęli przesiedleńców przybyłych po 1945 roku z Polski centralnej oraz z tzw. ziem utraconych i razem podjęli wiele działań na rzecz rozwoju społeczności lokalnej, przy czym zachowali pamięć o swojej przeszłości.

Tematem wiodącym w kolejnej sekcji były relacje sąsiedzkie widziane oczyma kronikarzy i dziejopisarzy. Dwie referentki zajęły się postrzeganiem sąsiadów w Rosji w XVII i XVIII wieku. Prof. dr hab. Ludmiła Sukina z Siergijewa Posad wykazała, że nawet w warunkach konfliktu militarnego, jak to było w przypadku Rosji i Turcji Osmanów, odbywała się wymiana handlowa. Ponadto rząd rosyjski był zmuszony kontaktować się z Osmanami w celu utrzymania stosunków religijnych z chrześcijańskim Wschodem, znajdującym się pod kontrolą Turcji. Analizując bogatą spuściznę rosyjskich posłów i pielgrzymów z tego okresu zrekonstruowała istniejący wówczas w Rosji denerwujący, a zarazem atrakcyjny

wizerunek Turcji. Z kolei dr Maria Niskowskaja z Syktywkar przybliżyła obraz współpracy rosyjskich i zagranicznych historyków, zaproszonych do Rosji w XVIII wieku z Niemiec. Na ich przykładzie autorka ukazała wzajemne korzyści wynikające ze wspólnego działania w badaniach nad przeszłością. Obraz Wołochów w piśmiennictwie Jana Długosza przybliżyła słuchaczom dr Anna Obara-Pawłowska z Lublina, zaś o postrzeganiu wzajemnych stosunków pomiędzy Twerem a jego sąsiadami w pracach dziejopisarzy twerskich końca XIX i początkach XX wieku mówiła mgr Nadieżda Niekrasowa z Moskwy. Kolejny referent mgr Roman Kazakow z Moskwy przeanalizował złożone relacje między rosyjskim historiografem Nikolajem Michajłowiczem Karamzinem a polskim historykiem Zorianem Dołęgą-Chodakowskim w XIX wieku. Problem transgranicznych stosunków w „obcym” środowisku, czyli sytuację pisarza na emigracji i trudności związane z procesem przystosowywania się do nowych warunków tematem swojego wystąpienia uczyniła doc. dr Lilia Owdijczuk z Równego w Ukrainie. Na zakończenie tej części obrad Magdalena Alicja Kasper z Krakowa w oparciu o wybrane dzieła literackie ukazała znaczenie Katalonii i jej mieszkańców w kształtowaniu kulturalno-literackiego portretu Hiszpanii. Wskazując na pojawiające się mniejsze i większe konflikty kulturalne starała się podjąć próbę odpowiedzi na pytanie, czy w zaistniałej sytuacji literacka współpraca i wzajemne wsparcie Katalonii i Hiszpanii są jeszcze możliwe.

Kolejne siedem referatów oscylowało wokół zagadnienia sąsiedztwa w przestrzeni politycznej. Prof. dr hab. Andrzej Skrzypek z Pultuska przedstawił „zgamatwane losy” stosunków polsko-łotewskich, które przeplatały się od relacji braterskich po wrogość. Kolejny z mówców dr hab. Andrzej Topij, prof. UKW pozostając w obszarze tematyki łotewskiej, poddając analizie dokumentację dwustronnych układów (niemiecko-łotewskiego i niemiecko-estońskiego) o przesiedleniu ludności niemieckiej w 1939 roku do Rzeszy przybliżył problem mniejszości niemieckiej w Łotwie i Estonii w przededniu drugiej wojny światowej. Natomiast dr hab. Andrzej Zaćmiński, prof. UKW, w oparciu o dokumentację aparatu bezpieczeństwa, scharakteryzował politykę władzy komunistycznej w Polsce Ludowej zmierzającą do kontroli nie tylko Polaków, ale i ludności niepolskiej, w tym repatriantów i cudzoziemców przybyłych do Polski z Czech, Jugosławii, Grecji czy Macedonii w latach 1949–1956. Z kolei dr Barbara Techmańska z Wrocławia nawiązując do konfliktów narodowościowych na tzw. Ziemiach Odzyskanych przedstawiła próby ich przezwyciężania. Przyjrzała się nie tylko Ukraińcom i Łemkom sprowadzonym na ziemie zachodnie w wyniku akcji „Wisła”, ale także osadnikom z różnych regionów Polski, przesiedleńcom z Jugosławii i Grecji oraz reemigrantom z Francji. Zauważając, że oprócz konfliktów narodowościowych,

z nie mniejszym natężeniem występowały również spory regionalne – pomiędzy osadnikami z Polski centralnej, południowej i mieszkańcami Kresów. Podkreśliła, iż niemałą rolę w przełamywaniu wielu barier odegrał Kościół i szkoła. O trudnym sąsiedztwie w Inflantach w XIII i XIV wieku w oparciu o cysterską kronikę Cezariusza von Heisterbacha oraz krzyżackie kroniki rymowane mówił mgr Jerzy Janiec z Bydgoszczy. Z zagadnieniem stosunków polsko-krzyżackich związane były dwa ostatnie wystąpienia w tym bloku tematycznym. Mgr Alicja Mutrynowska z Torunia scharakteryzowała początki kształtowania się relacji rycerstwa ziemi chełmińskiej z zakonem krzyżackim na przestrzeni XIII i XIV wieku, zaś mgr Michałina Duda, także z Torunia, zajęła się inicjatywami podejmowanymi przez polskich i krzyżackich administratorów mającymi na celu zażegnywanie konfliktów przygranicznych w I połowie XV wieku.

Sekcję poświęconą sąsiedzkim stosunkom narodowym otworzyła doc. dr Galina Aleksandrowa z Kijowa, która ukazała obraz ukraińskich i rosyjskich narodów prezentowany na Ukrainie w tzw. romantycznej fazie porównawczej. Z kolei o wzajemnym obrazie Polaków i Ukraińców kształtowanym w prasie międzywojennej opowiedziała mgr Magdalena Gibiec z Wrocławia. Do świata ziemiaństwa przenieśli słuchaczy trzy kolejne wystąpienia. Dr Katarzyna Grysińska-Jarmuła z Bydgoszczy na przykładzie ziemiaństwa wielkopolskiego ukazała różne postawy Polaków i Niemców na przełomie XIX i XX wieku, a także występujące między nimi relacje. Starła się wskazać czynniki, które sprawiały, że decydowano się, bądź nie, na współpracę. Z kolei dr Kamila Kłudkiewicz z Poznania przywołała jeden z rodów arystokracji niemieckiej mieszkającej w Wielkopolsce – Hochbergów i na jego przykładzie zilustrowała funkcjonowanie utworzonej przez nich ordynacji, najpierw pod panowaniem niemieckim, a później w ramach II Rzeczypospolitej, nie omieszkując przy tym podać przykładów dobrych relacji Hochbergów z polskimi organizacjami, czy przedstawicielami polskiej arystokracji. Na zakończenie dr Sławomir Maksymowicz z Olsztyna podjął próbę charakterystyki stosunków między polską i niemiecką szlachtą na pograniczu II Rzeczypospolitej i Prus Wschodnich, a także stosunków na linii szlachta a władze państwowe.

Kolejne trzy referaty odnosiły się do sąsiedztwa polsko-żydowskiego. Obraz Żyda jako wiejskiego karczmarza w świetle XIX-wiecznej literatury pamiętnikarskiej nakreśliła mgr Barbara Hołub z Lublina. Dr hab. Tomasz Kawski z Bydgoszczy poruszył mało znany wątek konfliktów wewnątrz gmin żydowskich w międzywojennej Polsce rozprawiając się przy tym z powszechnie przyjętym stereotypem o grupowej solidarności i zwartości żydowskich środowisk oraz ich zdolności do samoorganizacji. Z kolei mgr Izabella Kopczyńska z Poznania na przykładzie swojego miasta, dokonała charakterystyki Żydowskiej Gminy

Wyznaniowej. W oparciu o przykłady z lokalnej prasy ukazała przykłady dobrego i złego sąsiedztwa mniejszości żydowskiej i Polaków – mieszkańców Poznania.

Podczas poobiedniej sesji rozważano zagadnienia dotycząc skonfliktowanych sąsiadów i trudnego, niekiedy po czasy współczesne sąsiedztwa. Dr Giennadij Kowalienko z Sankt Petersburga na przykładzie szwedzkiej i rosyjskiej ludności pogranicza wykazał, że nawet w czasie trwania wojen między państwami w XVII i XVIII wieku była możliwa współpraca międzysąsiedzka, a poszczególne narody mieszkające po obu stronach granicy, niezależnie od koniunktury politycznej, nieprzerwanie utrzymywały ze sobą pokojowe kontakty. Skomplikowane relacje między sąsiadującymi społecznościami na tle stosunków międzynarodowych przybliżyło dwoje autorów. Mgr Sergiusz Anoszko z Warszawy oraz mgr Katarzyna Niemiec z Gdyni. Pierwszy z nich przedstawił rywalizację grecko-turecką o wpływy na Cyprze. Drugie wystąpienie dotyczyło napięcia na linii Hongkong-Pekin. W obu przypadkach podłożem konfliktu są nie tylko aktualne względy polityczne, ale w znacznym stopniu również gospodarcze. Są to przykłady przenikania się polityki i korzyści ekonomicznych, a stroną najbardziej pokrzywdzoną w tym wszystkim jest społeczeństwo. O trudnym sąsiedztwie pomiędzy Chorwacją a Słowenią w obliczu sporu o granicę morską oraz kryzys migracyjny mówiła mgr Paulina Wichniewicz z Warszawy, zaś mgr Sylwia Szyc z Lublina wskazując na miejsce Korei Północnej w polityce zagranicznej sąsiadujących z nią państw podjęła się odpowiedzi na pytanie, czy współczesnemu światu zależy na jej upadku.

Panel, który zgromadził aż 9 referentów dotyczył edukacji na rzecz relacji dobrosąsiedzkich. W trzech referatach przywołane zostały przykłady nauczania zbiorowego: w szkole pruskiej w XIX wieku, rosyjskiej na przełomie XIX i XX wieku oraz w Polsce w dwudziestoleciu międzywojennym. Mgr Radosław Michna z Bydgoszczy odwołując się do Królewskiego Gimnazjum w XIX-wiecznej Bydgoszczy, zaprezentował relacje panujące wśród społeczności uczniowskiej w kontekście różnic narodowościowych, wyznaniowych, a także pochodzenia społecznego. Dr Olga Morowa z Orzechowo-Zujewo przedstawiła swoje wyniki badań nad modelem edukacji historycznej w imperium rosyjskim oraz w państwach z nim sąsiadujących. Z kolei mgr Eliza Stehr z Kolonii przyjrzała się procesowi odbudowy szkolnictwa polskiego, w tym nauczania języka polskiego jako ojczystego, po ponad stuletnim panowaniu pruskim w Wielkopolsce. Przy okazji przedstawiła wzajemne relacje między niemiecko- i polskojęzycznymi nauczycielami i uczniami, jak i ich zaangażowanie w sprawy narodowościowe obu grup językowych. Trzy kolejne referentki na konkretnych przykładach omówiły przejawy polityki historycznej w różnych krajach. Prof. dr hab. Olga Strielowa z Chabarowska, zaniepokojona coraz gorszą i agresywną postawą

społeczeństwa rosyjskiego, szukała w historii i kulturze narodów Rosji oraz świata pozytywnych przykładów współdziałania i współpracy. W oparciu o pakiet edukacyjny „Jeńcy tureccy oczami rosyjskich dzieci” omówiła przesłanie adresowane do uczniów, zwracające ich uwagę na wartości dobra, współczucia, tolerancji, dialogu kultur itp. Poszukiwaniem zasad tworzenia nowego panteonu „bohaterów” pozwalającego na procesy rekonstrukcji historycznej i narodowej pamięci w książce dziecięcej zajęła się dr Natalia Marczenko z Kijowa. Warto nadmienić, że zwróciła ona uwagę na świadome podejście do problemu sąsiada, czyli tzw. „Innego” we współczesnym społeczeństwie ukraińskim. Z kolei dr Teresa Maresz z Bydgoszczy dokonała przeglądu dotychczasowych prób współpracy sąsiadujących państw w ramach dwustronnych (niekiedy wielostronnych) prac komisji podręcznikowych. W swojej prezentacji przywołała pozytywne przykłady powstałych ostatnimi czasy wspólnych podręczników do historii pozwalających na zrozumienie drugiej strony konfliktu. Bardzo ważną rolę nauczyciela historii w procesie kształcenia uczniów, którzy podzielają wartości swojego państwa uzasadniał w swoim wystąpieniu prof. dr hab. Jewgienij Wiazemskij z Moskwy. Podkreślił on, że od zrozumienia przez nauczyciela istoty świadomości społecznej i patriotyzmu zależy realizacja misji edukacji historycznej jako strategii edukacji młodych obywateli, zdolnych pokonywać sprzeczności i znajdować sposoby interakcji międzykulturowej i dialogu. Dr Małgorzata Szymczak z Zielonej Góry w swojej prezentacji omówiła efekty kształcenia regionalnego i międzykulturowego w polsko-saksońskim regionie przygranicznym, wskazując na możliwości współpracy pomiędzy regionami w zakresie działań edukacyjnych mających na celu zmiany postrzegania przez uczniów kraju sąsiada. Z kolei teoretyczny wymiar miało wystąpienie doc. dr Mariny Rumiancewy prezentującej analizę etyki rosyjskiego neokantowskiego filozofa A.I. Wwiedińskiego, który sformułował „czwarty postulat praktycznego rozumu”.

Pozostając w dziedzinie edukacji, a jednocześnie przechodząc do tematyki kobiety w społeczeństwie dr Jasmina Milanović z Belgradu przybliżyła edukację kobiet w Królestwie Serbii. Natomiast dr Joanna Trajman z Wrocławia przyjrzała się pozycji kobiet w społeczeństwie niemieckim po drugiej wojnie światowej. Wskazała jak odmienne warunki polityczne, gospodarcze i ideologiczne funkcjonujące w podzielonych Niemczech wpływały na sytuację kobiet.

Kolejne dwa wystąpienia miały na celu wykazanie dziedzictwa kulturowego, które zdaniem ich autorów mają charakter ponadnarodowy. Referentka z Polski i referent z Ukrainy przedstawili swoje punkty widzenia na dziedzictwo w dziedzinie muzyki. Dr Aleksandra Kłaput-Wisniewska z Bydgoszczy omówiła to zagadnienie w kontekście polsko-niemieckiego życia muzycznego w XIX-wiecznej

Bydgoszczy, wyraźnie wskazując obszary, w których twórczość muzyczna i różne formy muzykowania w mieście wzajemnie się przenikały i tym samym tworzyły wzorce aktywności muzycznej i stały się przykładem integracji społecznej, niezależnie od narodowości. Natomiast dr Ihor Savchuk z Kijowa na przykładzie ukraińskiego kompozytora Borysa Latoszyńskiego i jego kontaktów z uznanymi polskimi kompozytorami okresu dwudziestolecia międzywojennego przedstawił zawile ukraińsko-polskie stosunki kulturalne w tym okresie. W kręgu tematyki kulturalnej pozostawały dwa kolejne wystąpienia. Dr hab. Zdzisław Biegański, prof. UKW, scharakteryzował aktywność Towarzystwa Współpracy Polsko-Jugosłowiańskiej w latach 1946–1949, zaś dr Joanna Szutkowska przedstawiła elementy polsko-jugosłowiańskiej współpracy kulturalnej w okresie przełomów politycznych z lat 1968–1971.

Referaty prezentowane w ostatnim panelu poruszały zagadnienie sąsiedztwa różnych wyznań. Jako pierwszy w tej części głos zabrał dr Dariusz Spychała z Bydgoszczy, który przez pryzmat stosunków na tle religijnym spojrzął na społeczność rzymską. Przytoczył przykłady rodzin z czasów późnego Cesarstwa Rzymskiego, w ramach których dochodziło do podziałów, ale także i wspólnego funkcjonowania na tle wyznaniowym, omówił przejawy tolerancji, wspólnych obchodów religijnych pogan i chrześcijan, ale także i sprzeczności na tle braku akceptacji dla walk gladiatorów czy zabijania zwierząt w celu składania ich w ofierze bogom. Stosunkom na tle wyznaniowym, ale w czasach znacznie późniejszych przyjrzał się dr Stefan Pastuszewski z Towarzystwa Inicjatyw Kulturalnych w Bydgoszczy. Analizując sąsiedztwo polskich katolików i rosyjskich staroprawosławnych od czasów XVII-wiecznej Rzeczypospolitej aż po czasy współczesne wykazał dynamiczność relacji między nimi: od antagonizmu, poprzez obronę i ochronę tożsamości wyznaniowej do współpracy na poziomie społeczno-bytowym lokalnych społeczności, a także wspólnego uczestnictwa w życiu politycznym państwa. Tematu rozbieżności zaistniałych w liturgii chrześcijańskiej po schizmie wschodniej w 1054 roku podjął się dr Dmitrij Dobrowolski z Moskwy. Problem relacji żydowsko-katolickich, ale także i neoprotestancko-katolickich na Polesiu w II Rzeczypospolitej poruszył w swoim wystąpieniu Aleksander Wabiszczewicz z Brześcia. Wspomniane relacje przeanalizował nie tylko na tle religijnym, ale także etnicznym. Dr hab. Grażyna Pańko, prof. Uniwersytetu Wrocławskiego na przykładzie Dzielnicy Czterech Wyznań we Wrocławiu omówiła sąsiedztwo w jednej dzielnicy miasta, wskazując jak można pięknie się różnić, a jednocześnie współistnieć, a niekiedy i współpracować. Ostatni z referatów wygłoszonych podczas konferencji ukazywał pogmatwane losy cmentarza wojennego Modlin. Mgr Joanna Szymonczek przybliżając historię tej nekropolii wskazała, że jest

on nie tylko cmentarzem wielu wojen, ale i cmentarzem wielu narodowości, na którym spoczywają Ci, którzy za życia walczyli ze sobą.

Każda sekcja kończyła się ożywioną dyskusją, w której referenci mieli możliwość odpowiedzieć na pytania słuchaczy i tym samym rozwinąć podejmowany przez siebie temat, ale i niekiedy wysłuchać uwag krytycznych. Konferencja przyczyniła się do zaprezentowania wyników badań historycznych, politologicznych i socjologicznych na temat budowania wzajemnych relacji społeczności, którym przyszło żyć obok siebie, a także stała się wspianą okazją do wymiany poglądów naukowców z wielu krajów. Obrady uczestników konferencji przebiegały w życzliwej i przyjacielskiej atmosferze.

Integralną częścią konferencji było spotkanie z Prorektorem dr Olgą Morową z Uniwersytetu Humanistyczno-Technologicznego Obwodu Moskiewskiego w Oriechowo-Zujewie, które odbyło się 12 maja 2016 r. w Bibliotece UKW. Pani Prorektor Olga Morowa gościła w Bydgoszczy nie tylko z powodu konferencji, podczas której wygłosiła wykład, ale i w związku ze wspomnianym wcześniej podpisaniem umowy o współpracy Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego z Państwowym Uniwersytetem Humanistyczno-Technologicznym Obwodu Moskiewskiego w Oriechowo-Zujewie. Podczas spotkania Pani Prorektor przedstawiła możliwości studiowania, nauki języka rosyjskiego, a także różne formy letnich obozów powiązanych z edukacją realizowane przez ich Uczelnię. W spotkaniu uczestniczyli pracownicy naukowcy oraz przede wszystkim studenci Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych oraz pozostałych instytutów Wydziału Humanistycznego, a także studenci z innych wydziałów UKW³.

Na zakończenie obrad organizatorzy zaprosili na III Międzynarodową Konferencję Naukową Dobre i złe sąsiedztwa. Odbędzie się ona w Bydgoszczy, tradycyjnie już w dniach 11-12 maja 2017 roku. Tym razem pod tytułem: „Dobre i złe sąsiedztwa. Obce – nasze – inne”⁴.

³ http://www.ihism.ukw.edu.pl/jednostka/instytut_historii_stosunkow/informacje_archiwum/27625 (dostęp 11 07 2016).

⁴ Adres do korespondencji: sasiad_bydgoszcz@wp.pl.